

JOSIP TANDARIĆ

(4. V. 1935—23. I. 1986)

Stjepan Damjanović

U Zagrebu je 23. siječnja 1986. u 51. godini života umro dr. Josip Tandarić, znanstveni savjetnik u Staroslavenskom zavodu »Svetozar Rittig« u Zagrebu, franjevac-glagoljaš (redovničko mu je ime bilo o. Leonard), poznati istraživač staroslavenskih i hrvatskoglagoljskih tekstova i jedan od urednika časopisa »Slovo«.

Rodio se 4. svibnja 1935. godine u Kotarima, na obroncima Plešivice. Uz teologiju, koju je diplomirao 1963, a postdiplomski studij završio 1975, upisao se 1961. na studij jugoslavistike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Diplomirao je 1968. a magistrirao na istom fakultetu 1973, obranivši radnju *Jezik sekvencija u hrvatsko-glagoljskim misalima*. I doktorat znanosti postigao je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu obranivši 26. siječnja 1979. godine tezu *Glagoljaški ritual*. Od 1973. pa do smrti radi u »Staroslavenskom institutu/zavodu »Svetozar Rittig« kao znanstveni asistent, pa viši znanstveni suradnik, da bi 1984. bio izabran u najviše znanstveno zvanje — znanstveni savjetnik.

Određiti precizno cilj svojega istraživanja, u predradnjama učiniti sve da rezultat bude valjan, a onda taj rezultat oblikovati jednostavno, sažeto, jasno i precizno — to je bio način Tandarićeva rada. Jedan od velikih ciljeva koje si je postavio bio je da prouči i rekonstruira hrvatskoglagoljski *ritual*, jer se u našoj glagoljaškoj produkciji nije sačuvala cjelovita zbirka ritualnih tekstova. Skupio je sve ritualne tekstove fragmentarno sačuvane u benediktinskim i franjevačkim glagoljaškim kodeksima, napravio potpunu bibliografiju tih tekstova, pokazao da su nastali na tri načina (oponašanjem općeslavenskih ritualnih tekstova, prevođenjem s grčkoga, prevođenjem

s latinskoga). Upornošću koju nije mogla umanjiti ni teška bolest upustio se u složenu problematiku odnosa istočnih i zapadnih elemenata i njihova prepletanja u hrvatskoglagoljskim ritualnim tekstovima. Tu je dolazilo do izražaja i njegovo veliko znanje iz povijesti liturgije, ali i izvrsno poznavanje tekstova, načela tekstološkog proučavanja, sposobnost uočavanja jezičnih osobitosti i kompetentno pisanje o njima. Jedna je od velikih njegovih zasluga što je pokazao da su prijevodi s latinskoga učinjeni uzorno, posve u skladu s normama hrvatskog tipa općeslavenskoga književnog jezika, čime je najuvjerljivije opovrgao neutemeljene ali glasne stavove o tome da glagoljaši nisu poznavali prvi slavenski književni jezik i da stoga u njihovim tekstovima dolazi do miješanja elemenata staroslavenskih i starohrvatskih. Dakako, u znanosti nema riješenih problema, ali proučavajući hrvatskoglagoljske ritualne tekstove, Tandarić je učinio daleko više no što je itko (među onima koji znaju o kakvoj se problematici radi) smio očekivati. Uz magisterij i doktorat najvažnije su s tog područja ove Tandarićeve radnje: *Staroslavenski jezik hrvatskih glagoljaša* (Prilozi za VII međunarodni slavistički kongres, HFD, Zagreb 1978, str. 115—124), *Neke osobitosti hrvatskoglagoljskog prijevoda Evanđelja* (»Istra« 1—2, Pula 1978, str. 16—20), *Hrvatsko glagoljski ritual* (»Slovo« 30, Zagreb 1980, str. 17—87) i *Crkvenoslavenska jezična norma u hrvatskom ritualu* (»Slovo«, Zagreb 1983, str. 53—83).

U proučavanju hrvatskoglagoljskog *homilijara* učinio je prve korake. Njegov rad o Padovanskom brevijaru, da ga je zdravlje poslužilo, zasigurno bi bio samo temeljit početak sustavnoga rada na istraživanju hrvatskoglagoljskih homiletskih tekstova i njihovih predložaka. Ovako je ostao jedini njegov rad iz te problematike, ali najbolji koji dosad imamo. I njegove radnje o *počecima glagoljskoga tiska* (osbito o prvotisku misala iz 1483. i prvotisku brevijara iz 1491.) iskazuje već spominjane osobine ozbiljnog pristupa svakom poslu. Njegovi kolege iz Staroslavenskog zavoda »Svetozar Ritig« u svakoj prilici ističu njegov udio u izradi rječnika općeslavenskoga književnog jezika hrvatske redakcije: upravo je on, kako je na oproštaju istakla dr. Anica Nazor, ekscerpirao građu iz onih najteže čitljivih, često vrlo oštećenih spomenika. Izgleda da se najviše obradovao kada je izdao *Čin misi s izabranimi misami* (KS, Zagreb 1980). Ta knjiga je njegov prijevod na staroslavenski hrvatske redakcije službenoga liturgijskog latinskoga teksta. Osjećao je da radeći taj posao radi ono što su njegova braća franjevci-glagoljaši oduvijek radili: sačuvao je glagoljašku baštinu i za vremena nakon II. vatikanskog koncila. Kažu da je u listopadu 1980, govoreći na Krku o tom poslu, izlaganje počeo riječima »Niné otpušćaeši raba svojego Gospodi...«,

ali čekalo ga je još nešto godina rada i patnje. Nijedan od brojnih govornika na pogrebu Josipa Tandarića nije propustio spomenuti tri riječi uz njegovo ime: rad, patnja, strpljenje. Patnja uzrokovana teškom bolešću nikad mu nije bila povodom da se tuži. Kadgod sam ga zadnjih godina sreo, uvijek sam se sjetio Cesarićevih stihova o bolu zgusnutom u jednu crtu na kraju usne i o aureoli koja iz bola raste. Gorjet će »ko svjetla za daljine« njegov lik čovjeka i znanstvenika, pokazujući nam jedini pravi put: put čestitosti i rada.